

УДК 351

DOI <https://doi.org/10.32782/TNU-2663-6468/2022.6/23>**Сиченко В.В.**

КЗВО «Дніпровська академія неперервної освіти» Дніпропетровської обласної ради»

Шевченко О.О.

Таврійський національний університет імені В.І. Вернадського

Рибкіна С.О.

КЗВО «Дніпровська академія неперервної освіти» Дніпропетровської обласної ради»

ПРОБЛЕМИ СИСТЕМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ В ПІСЛЯВОЄННИЙ ПЕРІОД

У статті узагальнено проблеми функціонування системи вищої освіти в Україні. Актуальність дослідження впливає з воєнних реалій сьогодення щодо розв'язання питань, підвищення конкурентоспроможності української вищої освіти на світовому освітньому ринку; зменшення розриву між системою вищої освіти та ринком праці; подолання негативного впливу демографічних процесів на кількісний склад контингенту закладів вищої освіти України.

На основі вивчення наукового доробку вітчизняних дослідників, у якому окреслено проблеми функціонування системи вищої освіти виявлено, що система вищої освіти в Україні потребує неперервного вдосконалення. Вектор розвитку освіти України визначений нормативно-правовими актами, такими як національна програма «Освіта», ЗУ «Про вищу освіту», Указом Президента України «Про основні напрями реформування вищої освіти в Україні» не зміниться і в післявоєнний період.

У зв'язку з цим наголошено, що за роки незалежності національна система вищої освіти України суттєво змінилася, відбулося поступове включення вищої школи України у світову освітньо-наукову систему і прискоренню цих процесів сприяли події пов'язані з пандемією COVID-19 та війною на території України. Однак, зв'язки української вищої школи із світовою школою залишаються ще досить слабкі, рейтинги вітчизняних вишів низькі, навіть у провідних українських університетів: проаналізовано рейтинг World University Rankings в 2021 році і виявлено, що із 867 закладів вищої освіти світу українських позначились 10, і зайняли вони місця в діапазоні 491–819.

Зазначено, що в умовах жорсткої конкуренції на сучасному ринку праці молодь є найбільш вразливою категорією, а в умовах пандемії і воєнних дій питання працевлаштування молоді ще більше загострюється. Тому перед державою постане завдання в повоєнний період сформувати такий механізм державного регулювання молодіжного ринку праці, який би забезпечував: розв'язання проблеми молодіжного безробіття і підвищення мотивації молоді до високопродуктивної діяльності.

Зроблено висновок, що поки триває війна в кожній галузі і сфері формуються плани максимального використання можливостей для реформування, в тому числі і в сфері вищої освіти.

Ключові слова: освіта, система вищої освіти, конкурентоспроможність освіти, освітня міграція.

Постановка проблеми. Воєнні дії розпочаті російською армією 24 лютого 2022 р., спричинили комплекс серйозних проблем в українській освіті, а також посилили і розширили виклики, які вже постали перед нею через епідемію COVID-19. Перш за все це скорочення державних видатків на вищу освіту та бюджетних місць у ЗВО, зниження доходів населення, значне посилення «освітньої міграції». Реакція на ці виклики може спричи-

нити суттєве зниження попиту на вітчизняну вищу освіту. Разом з тим війна стала каталізатором давно назрілих змін в освіті: розвиток цифрової та дистанційної освіти. Але перспективи трансформації освіти не обмежено лише цими напрямками. В Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2021–2031 роки, що розроблена на виконання Указу Президента України «Про вдосконалення вищої освіти в Україні» визначено, що

«узагальненою проблемою системи вищої освіти є незатребуваність вищої освіти українським суспільством як інституту і головного ресурсу розвитку країни, що у поєднанні з масифікацією вищої освіти викликає спотворення освітнього процесу і незадовільні результати діяльності ЗВО» [11]. Загальна проблема розкладається на декілька груп проблем, які взаємопов'язані та посилюють одна одну. Серед них: низька конкурентоспроможність української вищої освіти на світовому освітньому ринку; розрив між системою вищої освіти та ринком праці; негативний вплив демографічних процесів на кількісний склад контингенту ЗВО; еміграція молоді для навчання у закордонних університетах задля розширеного доступу до міжнародних ринків праці.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Науковий доробок, у якому окреслено проблеми функціонування системи вищої освіти, представлений великою кількістю робіт вітчизняних дослідників, серед яких В. Кремень [2], В. Луговий [2, 3, 4], Ж. Таланова [2, 3, 4], Слюсаренко О.М. [3, 4, 10]. Їх праці присвячені дослідженню системи вищої освіти в сучасному світі.

Втім, незважаючи на значну кількість наукових робіт, подальшого дослідження потребують напрями, пов'язані з вивченням проблем вищої освіти, пов'язаних з обмеженнями через воєнні дії на території України та знаходження шляхів їх вирішення в післявоєнний час.

Формування цілей статті. З огляду на викладене вище, метою статті є виявлення та обґрунтування основних напрямів вирішення проблем системи вищої освіти в Україні в післявоєнний період.

Виклад основного матеріалу. Освіта завжди була чинником розвитку і поступу, вона давала можливість розвивати культуру й економіку, розкривати людський потенціал. Але на сьогодні на її розвиток впливають ряд негативних чинників. Перш за все це стосується вимушеного переміщення значної кількості населення України та руйнування й пошкодження закладів освіти внаслідок воєнних дій: понад 10 млн людей під тиском обставин змінили місце проживання у межах країни і виїхали за кордон. Близько 2 тисяч закладів освіти постраждали від бомбардувань та обстрілів, багато з них повністю зруйновано. Деякі заклади вищої освіти перемістилися в більш безпечні області. Щотижня кількість постраждалих від війни зростає. Разом з тим потребують вирішення і проблеми освіти, які виникли до епідемії COVID-19 та воєнних дій і на певний час залишаються в післявоєнний період.

Вектор розвитку освіти України був визначений такими нормативно-правовими актами як національна програма «Освіта», ЗУ «Про вищу освіту», Указом Президента України «Про основні напрями реформування вищої освіти в Україні». Політика Української держави спрямована на розвиток освіти та досягнення нею рівня прогресивних країн світу. Це включає в себе оновлення змісту, програм, розробка нових більш ефективніших методів навчання. «Розбудова системи освіти, її докорінне реформування, мають стати основою відтворення інтелектуального, духовного потенціалу народу, виходу вітчизняної науки, техніки і культури на світовий рівень, національне відродження, становлення державності та демократизації суспільства в Україні» [1].

Стратегічне бачення такого розвитку України ґрунтується на забезпеченні національних інтересів та виконанні міжнародних зобов'язань України щодо переходу до сталого розвитку: подолання дисбалансів в економічній, соціальній та екологічній сферах; побудову мирного та безпечного, соціально згуртованого суспільства з належним врядуванням та інклюзивними інституціями; забезпечення партнерської взаємодії органів державної влади, органів місцевого самоврядування, бізнесу, науки, освіти та організацій громадянського суспільства; високий рівень науки, освіти та охорони здоров'я. Визначальним у Стратегії сталого розвитку України до 2030 року є інноваційне спрямування розвитку, яке ґрунтується на активному використанні знань і наукових досягнень, стимулюванні інноваційної діяльності [8].

Зіткнувшись із зростаючими проблемами, які становлять глобальну загрозу сталому розвитку в деяких країнах, освіта і наука мають бути націлені на підготовку фахівців, здатних впоратися з цими проблемами. Нині наука має завдання підтримувати баланс між природою і людиною, а головною місією освіти є не лише передача знань, а й розкриття творчого потенціалу кожного.

Зацікавленість держави в вирішенні проблем освіти пояснюється потребами суспільства, яке все частіше висловлює незадоволення якістю освіти. Для задоволення цих потреб необхідна координація зусиль науковців різних галузей, активна участь громадського сектору. Саме тому основною офіційною установкою реформи виступає підвищення ефективності вищої школи. Зазначене відповідає світовим тенденціям. Починаючи з 1980-х років влади різних країн працюють над реформуванням систем вищої освіти, ставлячи глобальну вимогу щодо підвищення ефектив-

ності освіти: розгортання Болонського процесу; створення єдиного європейського освітнього простору. Ці процеси дістали назву Global Educational Reform Moment (GERM), або Глобальний рух освітніх реформ, основними компонентами якого є: 1) стандартизація освіти; 2) концентрація на ключових предметах; 3) пошук безризикових способів досягнення цілей освіти; 4) використання в управлінні освітою методів управління бізнесом; 5) проведення політики відповідальності закладів освіти за успіхи здобувачів освіти, шляхом незалежного оцінювання їх досягнень [13]. Хоча описав їх відомий фінський дослідник, викладач Гельсінського та Гарвардського університетів, Пасі Сальберг для шкільної освіти, безперечно, що ці тенденції притаманні й вищій освіті.

Це підтверджують і західні дослідники освітніх систем: «Вища освіта потребує глибокої, радикальної і термінової трансформації. Більше всього варто побоюватись того, що внаслідок самозаспокоєності, обережності або невпевненості, зміни будуть відбуватися занадто повільно та обмежуватися локальними нововведеннями. Моделі вищої освіти, які отримали широке розповсюдження у другій половині ХХ ст., більше не працюють» [12].

За роки незалежності національна система вищої освіти України суттєво змінилася, відбулося поступове включення вищої школи України у світову освітньо-наукову систему. Швидкому включенню сприяли процеси, що були викликані трансформацією вищої освіти під час пандемії COVID-19: дистанційне навчання у всьому світі, початок трансформації формату, методів навчання та іспитів, тобто коронавірус прискорив перехід вищої освіти від традиційного до онлайн-формату [5]. Однак, зв'язки української вищої школи із світовою залишаються ще достатньо слабкими. Навіть провідні українські університети вкрай обмежено присутні в глобальних рейтингах,

індекси публікацій та цитування їх академічного персоналу значно нижче аналогічних показників зарубіжних університетів.

Так в рейтингу World University Rankings в 2021 році зі 867 закладів вищої освіти світу українських позначились 10, і зайняли вони місця в діапазоні 491–819.

Низький рівень інтернаціоналізації українських закладів вищої освіти і української науки знижують якість освітньо-наукового процесу в українських вишах. Якісна вища освіта розглядається світовим співтовариством як інструмент соціальної і культурної злагоди й економічного зростання. Проте нині усі країни світу перебувають у пошуках новацій, які б дали відчутний результат, бо немає жодної держави, задоволеної системою своєї вищої освіти.

В умовах жорсткої конкуренції на сучасному ринку праці молодь має вміти довести наявність у себе відповідних знань, умінь і навичок. Тому перед державою постає завдання формування такого механізму державного регулювання молодіжного сегменту ринку праці, який би забезпечував: всебічну взаємодію стейкхолдерів (органів публічного управління, закладів вищої освіти, роботодавців і молоді) у розв'язанні проблеми молодіжного безробіття і професійно-кваліфікаційного дисбалансу ринку праці; підвищення мотивації молоді до високопродуктивної діяльності.

Проблема молодіжного безробіття за сучасних умов зростає у зв'язку з негативною демографічною структурою зайнятості, яка характеризується зростанням частки працівників старшого віку.

На сьогодні ринок праці молоді характеризується: нестійкістю попиту та пропозиції, що виходить із невизначеності молоді; низькою конкурентоспроможністю молоді порівняно зі старшою за віком робочою силою з досвідом роботи;

Таблиця 1

Рейтинг World University Rankings. 2021 рік

Rank	University	Score	Country
491	National Taras Shevchenko University of Kyiv	51,080	Ukraine
592	Sumy State University	42,574	Ukraine
616	National Technical University Kharkiv Polytechnic Institute	40,225	Ukraine
660	Kyiv National Economic University	36,979	Ukraine
707	Kharkiv National University of Radio Electronica	32,549	Ukraine
717	Odessa National Academy of Food Technologies	31,728	Ukraine
718	National University of Ostroh Academy	31,586	Ukraine
731	South Ukrainian National Pedagogical University named after K.D. Ushynsky	30,612	Ukraine
769	Ostrogradskiy National University of Kremenchuk	26,138	Ukraine
819	Poltava National Technical Yuri Kondratyuk University	18,860	Ukraine

постійним збільшенням чисельності робочої сили, що пов'язано зі щорічним випуском із навчальних закладів молодих фахівців; Невлаштованість молоді перетворюється на численні проблеми та загрози економічній стабільності й соціальній безпеці країни.

Рівень молодіжного безробіття в Україні протягом останніх років залишається стабільно високим. Серед молоді у віці до 25 років рівень безробіття в 2021 році порівняно з 2020 скоротився з 19,3 до 18,8% (загальний рівень безробіття скоротився з 9,9 до 9,5% відповідно), проте, залишався вище серед усіх вікових груп. Для порівняння рівень безробіття в країнах Європейського союзу скоротився серед молоді у віці до 25 років скоротився – з 18,0 до 16,0%. Як бачимо, молодь – найбільш вразлива категорія на ринку праці, а в умовах пандемії питання працевлаштування молоді ще більше загострюється, економічна криза від COVID-19 звужує можливості, особливо для пошуку першого робочого місця, тому негативні тенденції можуть посилюватися.

В 2020 році громадськими організаціями «Молодіжна альтернатива» та «Фундація «Відкрите суспільство» було здійснено аналітичне дослідження «Рішення для молодіжної зайнятості: вплив громадянського суспільства в Україні, Грузії та Молдові» Його метою було підвищення ролі організацій громадянського суспільства у формуванні та реалізації молодіжної політики зайнятості, яка базувалась би на найкращих практиках сприяння зайнятості молоді в Україні, Молдові та Грузії.

Це перше фундаментальне дослідження ринку молодіжної зайнятості яке проводилося впродовж восьми місяців і виявило, що здебільшого проблеми в цих країнах схожі – молоді спеціалісти є найвразливішою категорією на ринку праці, їм не вистачає державної підтримки, а рівень безробіття серед працівників до 25 років постійно зростає.

Дослідження виявило, що в Україні пропозиція випускників українських університетів не збалансована з погляду ринкового попиту: більше людей навчається в галузі соціальних наук, права та менеджменту (38% випускників) порівняно з інженерними спеціальностями (13%), природничими науками та інформаційними технологіями (8%) або сільське господарство (3%). В той же час, економіка демонструє зростання на 10–20% кількості фірм, що ведуть зовнішньоекономічну діяльність у сільському господарстві, промисловості та сфері послуг, що збільшує можливості працевлаштування в цих сферах. У сферах сільського господарства та відновлюваних джерел

енергії було відзначено різку невідповідність затребуваних та запропонованих навичок [9].

Фахівці основною причиною безробіття серед молоді визначають неможливість працевлаштуватися після навчання за набутою професією. Тим часом значна кількість підприємств має потребу у висококваліфікованих працівниках – саме вони користуються найбільшим попитом на ринку праці. Найбільший попит на досвідчених програмістів, юристів, бухгалтерів, інженерів.

Сучасна демографічна ситуація в країні демонструє відтік інтелектуального, фізично розвинутого молодого населення в інші країни світу, що свідчить про наявність в Україні поряд із рядом соціально-економічних проблемам також і глибокої демографічної кризи.

На початок 2022 р. по Україні чисельність наявного населення становила 41167,3 тис. осіб. Загальне скорочення чисельності населення у 2021р. склало 421,0 тис. осіб. Абсолютне зменшення чисельності наявного населення України у 1990–2021 роках склало 10,72 млн осіб. Процеси скорочення поглибилися в зв'язку з воєнними діями в Україні.

Відповідно до інформації Державної служби статистики України, відбувається процес поступового скорочення кількості студентів, аспірантів і докторантів. На початок 1990–1991 н. р. в українських закладах вищої освіти навчалось 881 300 здобувачів вищої освіти. У 2007–2008 н. р. ця цифра досягла – 2 372 500 осіб, після чого почала поступово зменшуватися. І в найближчі роки зменшення кількості ЗВО та кількості здобувачів вищої освіти триватиме.

Еміграція молоді для навчання у закордонних університетах на сьогодні масове явище, пов'язане з переміщенням людей за межі регіону чи країни постійного проживання. Еміграція молоді для навчання явище не нове. Характерними її рисами до війни був добровільний, масовий, соціокультурний та короткостроковий характер, чітко визначені строки перебування за кордоном (період здобуття освіти), вікові обмеження та мета виїзду за кордон: отримання професійної освіти, проходження стажувань та практик, проведення наукових досліджень. Підтвердженням цього факту є офіційна статистика, що оприлюднена Міжнародною організацією економічної співпраці та розвитку (Organisation for Economic Cooperation and Development, OECD). У 1975 р. у світі налічувалося 0,8 млн. іноземних студентів, у 2011 р. цей показник збільшився майже в 5,4 рази і становив 4,3 млн. студентів, у 2017 р. 4,85 млн.

іноземних студентів, прогнозувалося, що у 2020 р. кількість іноземних студентів сягне 8 млн. осіб, але цей прогноз не справдився через пандемію COVID-19 і закриття кордонів.

Переважаю до переліку країн – імпортерів освітніх мігрантів належать високорозвинені країни, що мають потужний науковий потенціал та лідируючі позиції у світових рейтингах найкращих університетів. За часткою іноземних студентів до загальної кількості іноземних студентів країнами-лідерами є США, Великобританія, Австралія, Франція, Німеччина та Канада.

Серед українських студентів найбільш привабливі країни: Польща, Чехія, Іспанія, Канада, Італія, Австрія, Великобританія, Німеччина, Сполучені Штати Америки, Франція.

Загалом країни світу розглядають студентів з України як найбільш бажаних мігрантів унаслідок набутих знань мови та здобутих професійних навичок. Одним із основних чинників, який зазвичай приваблює іноземних студентів, є відсутність плати за навчання в державних вишах або ж її порівняно низький рівень. До країн, які пропонують саме такі умови, належать: Польща, Чехія, Німеччина та частково Франція

Польща популярна серед молоді, яка планує навчатися за кордоном через територіальну та культурну близькість до України, легша та швидша для адаптації студентів; неважка для вивчення мови, доступна по вартості проживання і навчання. Крім того там існує можливість безкоштовного навчання. Останнім часом польські заклади вищої освіти активізували свою роботу на українському ринку освітніх послуг. Демографічна криза та відтік власної молоді за кор-

дон спонукає шукати абітурієнтів в Україні, де цьому сприяють географічна, мовна та культурна близькість. Тому Польща робить усе, щоб увійти в число країн із привабливими пропозиціями для студентської молоді з-за кордону, в тому числі і з України.

Чехія також займає провідні позиції, де є можливість навчатися безкоштовно, якщо навчальна програма викладається чеською мовою.

Навчання в Іспанії обирають через доступний спосіб отримати професійну освіту та престижний диплом. Навчання у державних вищих навчальних закладах коштує недорого і є змога практикуватися в іспанських компаніях.

Канада приваблює молодих людей через існування великої української діаспори, яка допомагає студентам з України швидше адаптуватися. Існує можливість вступити на навчання по закінченню 11-го класу, не навчаючись у підготовчих закладах.

У Італії популярні напрямки навчання – мода та дизайн. Там невисока вартість навчання у порівнянні з іншими європейськими країнами;

Вищі навчальні заклади Австрії випускають професіоналів у сферах архітектури, готельного бізнесу, економіки. Там легкі умови вступу до вищого навчального закладу, а результат закінчення навчання – диплом європейського зразка.

У Великобританії існує програма Online-MBA. Вона означає, що громадяни України можуть навчатися не виїжджаючи зі своєї країни. Такі студенти отримують поштою підручники, прослуховують on-line лекції, письмово складають іспити. По закінченню навчання отримують британський диплом.

Таблиця 2

Переваги вступу українських абітурієнтів до ЗВО зарубіжних країн

Країна	Висока якість освіти	Схожість менталітетів	Можливість безкоштовного навчання	Відносно легка для вивчення мова	Перспективи отримання престижної роботи	Доступна вартість навчання та проживання	Легкі умови вступу до ЗВО	Навчання у рейтингових ЗВО світу
Польща		+	+	+	+	+	+	+
Чехія,			+		+	+	+	
Іспанія					+	+		
Канада	+			+	+			+
Італія					+	+		
Австрія	+				+		+	
Великобританія	+			+				+
Німеччина	+		+		+			+
США	+		+	+				+
Франція	+				+	+	+	+

Німеччина – країна економічно розвинена, це приваблює студентів з України. Хоча для навчання в цій країні потрібне знання німецької мови, існує можливість навчатися безкоштовно або за помірні кошти.

Сполученні Штати Америки – досить популярна країна серед українців, які обирають країну для подальшого навчання, бо є можливість там працювати та залишитися на постійне проживання.

До Франції навчатися їдуть студенти, які обирають професії в галузях моди, дизайну, фотографії. В цій країні легкі умови вступу: вступник не складає іспит, а надсилає досьє та мотиваційний лист. Витрати на навчання та проживання доступні для людини з невисокими статками.

Вагомим чинником, що спонукає українських студентів отримувати вищу освіту за кордоном, є потенційна можливість отримати гідну роботу та постійне місце проживання після закінчення навчання [6]. Привабливість різних країн світу для українського студентства визначається також особливостями умов навчання й проживання. До основних мотивів еміграції української молоді з метою отримання вищої освіти слід віднести такі: безпечне перебування і навчання за кордоном; висока якість навчання у рейтингових закладах вищої освіти; перспективи отримання престижної роботи та постійного місця проживання; мож-

ливість безкоштовного навчання; відносно легкі умови вступу до закладу вищої освіти; доступна вартість навчання та проживання, кращі економічні й соціально побутові умови.

Висновки. Україна переживає десятий місяць повномасштабної війни. Доки триває війна закладається фундамент під нову післявоєнну Україну. В кожній галузі і сфері формуються плани, щоб максимально скористатися можливостями для реформування, в тому числі і в сфері вищої освіти. Хоча в цій сфері здійснено деякі реформи: запроваджено автономію закладів вищої освіти, через яку зближено українську систему вищої освіти з європейською; впроваджено трирівневу структуру (бакалавр, магістр, доктор філософії); створено систему забезпечення якості вищої освіти, але нині трансформації призупинилися. Потрібні подальші реформи в освіті. Українські здобувачі освіти, які потрапили за кордон через воєнні дії мали змогу оцінити інфраструктуру західних університетів. З часом вони повернуться в Україну, а їх досвід стане вимогою: українська система вищої освіти буде змушена трансформуватися. Це буде вимогою часу. При цьому незмінними пріоритетами залишаться: забезпечення сталості та безперервності освіти; створення безпечних умов для навчання та викладання; психологічна підтримка учасників освітнього процесу; продовження реформ та якісних трансформацій на всіх рівнях освіти.

Список літератури:

1. Державна національна програма «Освіта» Україна XXI століття. Київ: Райдуга. 1994. 61 с.
2. Кремень, В.Г., Луговий, В.І., Саух, П.Ю., Таланова, Ж.В. (2022). Мережа державних закладів вищої освіти України: аналітичний огляд конкурентоспроможності. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*, 4(1).
3. Луговий В.І., Слюсаренко О.М., Таланова Ж.В. (2020). Моніторинг, мотивація, мобілізація задля конкурентоспроможності університетів України: механізми реалізації: За матеріалами доповіді на методологічному семінарі НАПН України «Шляхи і механізми підвищення конкурентоспроможності університетів України» 19 листопада 2020 р. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*, 2(2), 1-9.
4. Луговий В.І., Слюсаренко О.М., Таланова Ж.В. Нові уроки лідерства для України від Шанхайського рейтингу 2018 року. *Педагогіка і психологія: Вісн. НАПН України*. 2018. № 3. С. 5–22.
5. Мосьпан Н. Трансформація національної вищої освіти під час пандемії COVID-19 очима студентів та викладачів. *ОД*, вип. 35, вип. 4, с. 141–153, Лис 2021.
6. Олешко А.А., Ровнягін О.В. Сучасні тенденції міжнародної освітньої еміграції з України. *Інвестиції: практика та досвід*. 2020. № 3. С. 21–25.
7. Освіта для миру: зб. наук. пр.: у 2 т. / редкол.: Кремень В.Г. (голова); Коцур В.П., Ничкало Н.Г. та ін.// К.: Вид-во ТОВ «Юрка Любченка», 2019. Т.1. 720 с.
8. Проект Стратегії сталого розвитку України до 2030 року. file:///C:/Users/User/Downloads/UNDP_Strategy_v06-optimized.pdf
9. Рішення для молодіжної зайнятості: вплив громадянського суспільства на Україні, Молдові та Грузії. http://www.ya.org.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=2611:2021-03-25-13-28-15&catid=40:2010-08-29-07-09-53&Itemid=128
10. Слюсаренко О.М. Розвиток найвищого університетського потенціалу в умовах глобалізації: монографія. К.: Пріоритети. 2015. 384 с.

11. Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2021–2031 роки. <https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2020/09/25/rozvitku-vishchoi-osviti-v-ukraini-02-10-2020.pdf>

12. Exploring new learning paradigms: A reflection on Barber, Donnelly, and Rizvi: «An avalanche is coming: Higher education and the revolution ahead.» November 2015 International Review of Research in Open and Distance Learning 16(4):227-234 file:///C:/Users/User/Downloads/1952-18730-1-PB.pdf

13. Sahlberg P. Finnish Lessons: What Can the World Learn from Educational Change in Finland? Teachers College Press. 2011. 208 p. https://www.pedocs.de/volltexte/2015/11098/pdf/CEPSJ_2011_3_Franko_Rezension_Sahlberg_Finnish_lessons_what_can.pdf

Sychenko V.V., Shevchenko O.O., Rybkina S.O. PROBLEMS OF THE HIGHER EDUCATION SYSTEM IN UKRAINE AND WAYS TO SOLVE THEM IN THE POST-WAR PERIOD

The article summarizes the problems of functioning of the higher education system in Ukraine. The relevance of the research stems from the military realities of today regarding solving issues, increasing the competitiveness of Ukrainian higher education on the world educational market; reducing the gap between the higher education system and the labor market; overcoming the negative impact of demographic processes on the quantitative composition of the contingent of higher education institutions of Ukraine.

Based on the study of the scientific output of domestic researchers, which outlines the problems of the functioning of the higher education system, it was found that the system of higher education in Ukraine needs continuous improvement. The vector of the development of education in Ukraine is determined by normative and legal acts, such as the national program “Education”, the Law “On higher education”, the Decree of the President of Ukraine “On the main directions of reforming higher education in Ukraine” and will not change in the post-war period.

In this regard, it was emphasized that during the years of independence, the national system of higher education of Ukraine has changed significantly, there has been a gradual inclusion of the higher school of Ukraine in the world educational and scientific system, and the acceleration of these processes was facilitated by the events related to the COVID-19 pandemic and the war on the territory of Ukraine. However, the connections of Ukrainian higher education institutions with world schools are still quite weak, the ratings of domestic universities are low, even among leading Ukrainian universities. The World University Rankings in 2021 were analyzed and revealed, that out of 867 Ukrainian higher education institutions in the world, 10 were selected, and they took places in the range of 491–819.

It is noted that in the conditions of fierce competition in the modern labor market, young people are the most vulnerable category, and in the conditions of a pandemic and military operations, the issue of youth employment is even more acute. Therefore, the state will face the task in the post-war period to form such a mechanism of state regulation of the youth labor market, which would ensure: solving the problem of youth unemployment and increasing the motivation of young people for highly productive activities.

It was concluded that while the war continues, plans for maximum use of opportunities for reform are being formed in every industry and field, including in the field of higher education.

Key words: education, system of higher education, competitiveness of education, educational migration.